

3 Μαΐου 2022

Εισαγωγή στην πολιτική σκέψη του Αριστοτέλη

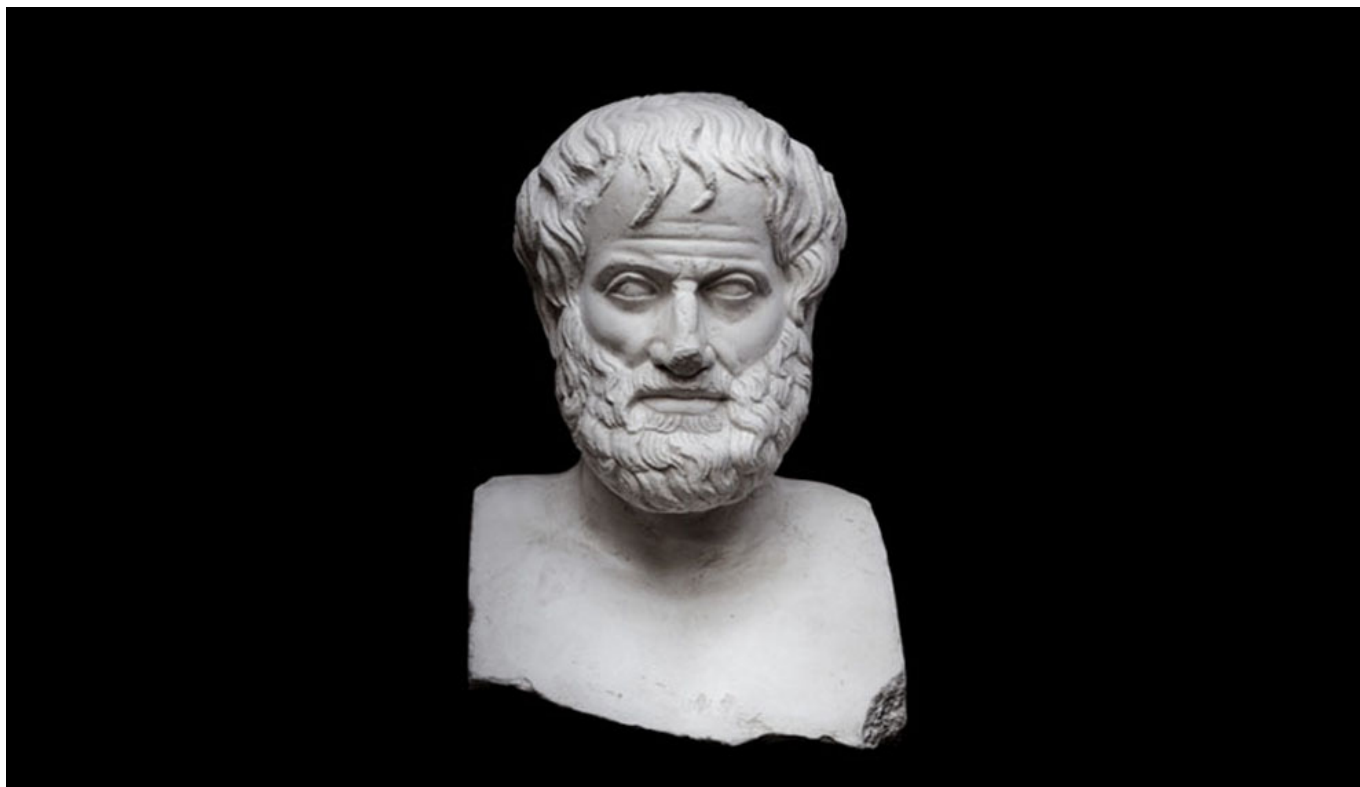
[Πολιτισμός](#) / [Δοκίμια](#) / [Πολιτισμός](#)

[Μιχάλης Κουτσός, Φιλολογος - Συγγραφέας](#)

Η Αριστοτελική πολιτική

Η πολιτική έχει σχέση με την πολιτεία και η πολιτεία με την πόλη και τον πολίτη. Η πόλη για τον Αριστοτέλη είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής οργάνωσης, μέσα στην οποία ολοκληρώνεται ο πολίτης και κατακτά την ευδαιμονία. Τα προηγούμενα στάδια κοινωνικής οργάνωσης είναι ο οίκος (οικογένεια), η κώμη (χωριό) και η πόλη (κράτος).

Ο άνθρωπος κατά τον Αριστοτέλη είναι «ζώνον κοινωνικόν, πολιτικόν και λογικόν», που σημαίνει ότι δημιουργεί κοινωνία και πολιτεία. Κοινωνία βέβαια δημιουργούν και τα ζώα ακόμη και τα φυτά αλλά οι κοινωνίες αυτές είναι ατελέστερες, διότι αποσκοπούν στην επιβίωσή τους. Ο Αριστοτέλης υποστήριξε ότι ψυχή δεν έχει μόνο ο άνθρωπος αλλά και τα ζώα ακόμα και τα φυτά. Τα φυτά έχουν θρεπτική ψυχή, τα ζώα θρεπτική και κινητική και ο άνθρωπος έχει θρεπτική, κινητική και λογική. Με την έννοια αυτή κάποια μορφή λογικής σκέψης υπάρχει και στα ζώα αλλά και στα φυτά, μόνο που αυτές οι μορφές λογικής σκέψης είναι ατελέστερες.

Ο άνθρωπος έχει και τα τρία αυτά είδη ψυχής. Πρόκειται για την τριμερή διαίρεση της ψυχής του ανθρώπου κατά τον Πλάτωνα, όπου το «επιθυμητικόν» ισοδυναμεί με την θρεπτική ψυχή των φυτών, που αποσκοπεί στην εύρεση της τροφής για την επιβίωση. Το μέρος αυτό της ψυχής έχει λογικό (νου) αλλά σε πολύ μικρό βαθμό. Το «θυμοειδές» έχει περισσότερο λογικό (νου) και μπορεί να παρομοιαστεί με την κινητική ψυχή των ζώων, τα οποία με την κίνησή τους και το μυαλό που διαθέτουν μπορούν να βρουν την τροφή και να επιβιώνουν και αυτά. Το «λογιστικό» όμως είναι καθαρή λογική (νους), απαλλαγμένη από την ύλη (το σώμα), με την

οποία μπορεί να δημιουργεί κοινωνίες υψηλών προδιαγραφών με υψηλά επιτεύγματα τεχνικά, τεχνολογικά και πνευματικά. Αλλά και αυτό που λένε οι πατέρες της εκκλησίας ότι «ο νους είναι ο οφθαλμός της ψυχής» δεν απέχει πολύ από τον ηγεμόνα νου, που τιθασεύει τα δύο άλλα άλογα της ψυχής. Κι ακόμα στο «νους ορά και νους ακούει» των αρχαίων αντιστοιχεί η πίστη των πατέρων της εκκλησίας ότι και η ψυχή έχει τις δικές της αισθήσεις και αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα αλλά με τον δικό της τρόπο. Αντιλαμβανόμαστε τώρα πόσο υπερέχει ο άνθρωπος με την λογική του ψυχή και πόσα καλά μπορεί να επιτύχει με αυτήν, φτάνει να το θέλει, γιατί ο άνθρωπος, μπορεί κατά τον Πλάτωνα να προικίστηκε με το τελειότερο δώρο, την λογική, με το οποίο αντισταθμίζει τα άλλα χαρίσματα που τα σπατάλησε ο Επιμηθέας στα άλλα ζώα και άφησε τον άνθρωπο χωρίς κανένα χάρισμα, αλλά ο Προμηθέας του χάρισε το καλύτερο δώρο, τον λόγο.

Με την έννοια **λόγος** εννοούμε και τη λογική και τη γλώσσα και τον προφορικό και το γραπτό λόγο, και τη σκέψη και τη λέξη. Βέβαια η γλώσσα είτε ως προφορική επικοινωνία είτε ως γραπτή είναι ένας κώδικας, με τον οποίο ο άνθρωπος στέλνει αλλά και δέχεται μηνύματα για χίλια δυο πράγματα. Μηνύματα στέλνουν και δέχονται και τα ζώα και επικοινωνούν και αυτά μεταξύ τους, αλλά αυτά είναι απειροελάχιστα σε σχέση με τα μηνύματα του ανθρώπου. Το δώρο όμως αυτό συνοδεύεται από το άλλο χάρισμα που του έδωσε ο Θεός δημιουργός το «αυτεξούσιο», με το οποίο αξιοποιεί με τον καλύτερο τρόπο την τεράστια δύναμη του μυαλού του.

Η άναρθρη κραυγή και ο έναρθρος λόγος

Η κραυγή των ζώων κατά τον Αριστοτέλη δηλώνει μόνο δύο μηνύματα που σχετίζονται με το ευχάριστο και το δυσάρεστο, συναισθήματα που συνοδεύουν και τα πάθη και τις πράξεις του ανθρώπου, ενώ ο έναρθρος λόγος του ανθρώπου εκφράζει πολλές ποιότητες, π.χ. το δίκαιο και το άδικο, το όσιο και ανόσιο, το θερμό και το ψυχρό, το χοντρό ή το λεπτό κλπ. Η μετάβαση βέβαια από τον άναρθρο στον έναρθρο λόγο είναι αδύνατο χρονικά να

προσδιοριστεί, η γραπτή όμως έκφραση είναι πολύ νεότερη και ιστορικά χρονολογείται. Από τότε εξάλλου αρχίζει η επιστήμη της Ιστορίας, διότι από τότε έχουμε γραπτά μνημεία με πληροφορίες για τη ζωή του. Από εκεί και μετά με τη βελτίωση της γραφικής ύλης και τώρα με την ηλεκτρονική γραφή σημειώθηκε τέτοια τεράστια πρόοδος που μόνο θαύμα μπορεί να χαρακτηριστεί.

Η σημασία της συμβολικής χρήσης της γλώσσας

Η γλώσσα αποτελείται από λέξεις, οι λέξεις όμως είναι έννοιες, δηλαδή πνευματικά κατασκευάσματα που συμβολίζουν τα πράγματα, δεν είναι αυτά τα ίδια τα πράγματα. Δηλαδή την εξωτερική αλλά και την εσωτερική πραγματικότητα ο άνθρωπος την αντιλαμβάνεται χάρη σ' αυτή τη συμβολική χρήση της γλώσσας, με την οποία έστησε ένα σύστημα εννοιών κατά γένη και είδη και ταξινομώντας της μπορεί να αντιλαμβάνεται κάθε φορά τα πράγματα.

Ας δούμε όμως τί απαντάει στο ερώτημα:

Τα αγελαία ζώα είναι πολιτικά όπως ο άνθρωπος;

Τα αγελαία ζώα σχηματίζουν φυσικές κοινωνίες, τις οποίες ο Αριστοτέλης τις χαρακτηρίζει ως πολιτικές, εφόσον υπάρχει η διάκριση ανάμεσα σε άρχοντα και αρχόμενο. Και στα αγελαία ζώα υπάρχει αρχηγός, όπως και στις ανθρώπινες κοινωνίες, η διαφορά όμως είναι ότι, ενώ στα ζώα η εκλογή του αρχηγού γίνεται από το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, στις ανθρώπινες κοινωνίες η εκλογή του αρχηγού γίνεται με ορθολογικό τρόπο, που βασίζεται άλλοτε στη σωματική δύναμη, άλλοτε στην πνευματική, άλλοτε στη σοφία, άλλοτε στο κύρος ή στον πλούτο κλπ.

(Συνεχίζεται)

<https://bit.ly/3vYFZ1Y>